

Innspill til Prop. 96 L (2019–2020) – Til kap. 7. om psykososialt barnehagemiljø

Barneombudet er glad for at Stortinget nå skal behandle forslag til regler om barnehagebarns psykososiale miljø, og støtter forslag om krav til nulltoleranse og forebyggende arbeid, aktivitetsplikten, barns medvirkning og barnets beste. Samtidig er vi bekymret for at rettsvernet til barna ikke blir godt nok uten en individuell rett til et trygt og godt barnehagemiljø med en håndhevingsordning, og ber derfor utdannings- og forskningskomiteen om å foreslå dette.

Mobbing i barnehagen er et problem vi må ta på alvor. Ifølge forskning opplever mellom åtte og tolv prosent av barnehagebarna mobbing i form av utestenging, plaging og liknende. Konsekvensene er potensielt svært alvorlige for barna og deres familier, og hensynet til barna må veie tungt i utformingen av reglene. I saker hvor barn ikke har det trygt og godt i barnehagen er det en asymmetri i maktforholdene mellom barn/ foreldre og barnehagen. Derfor er det viktig å ivareta rettssikkerheten ved bedre forutsigbarhet, en styrking av rettsstillingen til barn og foreldre og redusering av risikoen for forskjellsbehandling. Vi er bekymret for at rettsvernet ikke vil være godt nok slik det er i forslaget fra regjeringen.

Barnehagebarn bør få en individuell rett til et trygt og godt barnehagemiljø

Barneombudet ber komiteen om å foreslå at det lovfestes en individuell rett til et trygt og godt barnehagemiljø for barna, tilsvarende opplæringsloven § 9A-2. Uten en slik rett vil barn og foreldre stå for svakt om barnehagen ikke oppfyller sine plikter. En individuell rett vil gi barn og foreldre et rettskrav overfor barnehagen og et bedre rettslig grunnlag om barnehagen ikke oppfyller sine plikter. Lovfesting av en individuell rett vil innebære tilsvarende plikter for barnehagene, og utjevne styrkeforholdet mellom barnehagen og barnet/ foreldrene noe. Vi er ikke enige i den vekten som regjeringen tillegger ulempene ved å innføre en slik rett, blant annet at det vil føre til for mye oppmerksomhet om enkeltbarn. Dette er også en unødvendig konstruksjon av motsetninger mellom hensynet til enkeltbarn og barnegruppen.

Barneombudet ber komiteen om å foreslå at en individuell rett som tilsvarer opplæringsloven § 9A-2, og bestemmelsen kan for eksempel lyde: «*Alle barn har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring.*».

Det bør lovfestes en håndhevingsordning tilsvarende som for elevenes skolemiljø

Barneombudet ber komiteen om å foreslå en håndhevingsordning for barnehagemiljø saker tilsvarende den som finnes i skolemiljø saker. I Prop. 96 L (2019-2020) er regjeringen opptatt av at reguleringen ikke skal være mer omfattende enn nødvendig, og mener at en håndhevingsordning kan være mer ressurskrevende og omfattende enn det som er nødvendig for å sikre barna et trygt og godt barnehagemiljø. Vi har en annen vurdering enn regjeringen av hva som bør vektlegges i nødvendighetsvurderingen. Slik vi ser det er det hensynet til barna som bør veie tyngst og at de skal få en reell beskyttelse mot mobbing og andre krenkelser.

Uten en håndhevingsordning hvor barn og foreldre kan melde saker til Fylkesmannen dersom barnehagen ikke oppfyller aktivitetsplikten, vil rettssikkerheten deres i praksis ikke være bedre enn i dag. Vår bekymring er særlig knyttet til alvorlige og langvarige saker hvor forholdet mellom hjemmet og barnehagen/kommunen er fastlåst. I slike saker er det avgjørende at en

utenforstående instans kan komme inn for å hjelpe. Her bør hensynet til barn som utsettes for mobbing og andre krenkelser veie tungt i vurderingen. Siden det ikke blir foreslått en håndhevingsordning, vil det til sist være opp til den gode viljen til barnehagen og kommunen å oppfylle sine plikter. Slik bør det ikke være.

Lovendringene må sikre barna et trygt og godt barnehagemiljø, uavhengig av kommunen de bor i og barnehagen de går i. Etter om lag 15 år med regulering av skolemiljøet til elevene i opplæringsloven, er vår erfaring at det er store forskjeller mellom skolene og mellom kommunene i hvordan de etterlever regelverket. Dersom det ikke lovfestes et godt sikkerhetsnett for barnehagebarn nå, kan resultatet bli at rettssikkerheten deres reelt sett ikke blir bedre enn i dag. En håndhevingsordning er særlig kritisk i de langvarige og alvorlige sakene, hvor barnehagen og foreldrene ikke er enige om faktum, eller om tiltakene fungerer. En annen bekymring er at mange kommuner ikke den nødvendige kompetansen til å oppfylle og håndheve regelverket. Her vil vi peke på erfaringer fra evalueringen av kapittel 9A som kan tyde på at håndhevingsordningen har bidratt til å endre praksisen til skolene.

Barneombudet understreker at en håndhevingsordning er like viktige for barnehagen som for grunnopplæringen. Små barn er mer sårbare på grunn av lav modenhet og utvikling. Det er derfor mye som taler for at barnehagebarn trenger enda sterkere beskyttelse og sterkere rettsvern.

Regjeringen viser til at kommunen har ansvar for å føre tilsyn med barnehagene og at dette vil sikre at barna får hjelp fra noen utenfra. Vi mener at dette ikke er tilstrekkelig. For å ivareta rettssikkerheten til barna, er det ikke nok at kommunen som barnehagemyndighet har ansvaret for å følge opp. Dessverre har vi hørt om for mange saker der foreldre har forsøkt å kontakte kommunen om mobbing i barnehagen, men de opplever å ikke bli trodd. De forteller at kommunen tar barnehagens side, og at de er fortvilet fordi det de har opplevd blir bagatellisert. Med det systemet som er foreslått i barnehageloven, vil dette fremdeles kunne skje. Barnehagebarna og foreldrene deres trenger at loven fastsetter at de kan få hjelp fra Fylkesmannen, om aktivitetsplikten ikke blir oppfylt.

Regjeringen uttaler at Fylkesmannen vil kunne føre tilsyn med barnehagene. Barneombudet mener at dette ikke er tilstrekkelig siden fylkesmannen bare kan føre tilsyn med barnehagene i «særlige tilfeller». For det første er «særlige tilfeller» en list som ligger høyt, og etter vår kjennskap er dette en hjemmel fylkesmennene sjelden bruker. I tillegg er det et ressurs spørsmål. Det kan også stilles spørsmål ved om tilsyn er den best egnede måten å håndtere saker hvor *et* barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Vi mener derfor at tilsyn ikke dekker barnas behov på en god nok måte. Barneombudet ber komiteen foreslå at det lovfestes en håndhevingsordning tilsvarende opplæringsloven kapittel 9A med Fylkesmannen som førsteinstans og Utdanningsdirektoratet som klageinstans. Bestemmelsen bør utformes som opplæringsloven § 9A-6.

Evaluering av regelverket

Vi ber også komiteen om å foreslå at reglene om barnehagemiljø skal evalueres innen to år etter at de trer i kraft, slik komiteen gjorde for reglene om skolemiljø i 2017.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Kjersti Botnan Larsen, e-post: kbl@barneombudet.no